

HAIM HAZAN: *Old Age: Constructions and Deconstructions*. Cambridge, New York & Melbourne: Cambridge University Press 1994. 126 sider. ISBN 0-521-44748-8 paperback, pris £9.95. ISBN 0-521-44240-0 hardback, pris £27.95.

Alder er et af de kriterier, der oftest bliver brugt, når mennesker skal kategorisere hinanden. Methusalem blev 969 år gammel, før han døde. De fleste vil nok være enige om, at han, da han døde, havde nået en høj alder, at han forlængst var trådt ind i sin alderdom. Når man bevæger sig bort fra så bombastiske eksempler, bliver det sværere at blive enig om, hvor gammel man skal være for at være gammel. Definitionen af alderdom er med andre ord en social konstruktion.

Det har derfor al mulig relevans at foretage en komparativ undersøgelse af alderdom og at stille spørgsmål som: Hvad synes gamle mennesker, det indebærer at være gammel? Føler de sig overhovedet gamle? Hvordan opfatter andre mennesker gamle? Ud fra hvilke kriterier afgrænser man en gruppe mennesker som gamle? Haim Hazan, Tel Aviv Universitet, har i sin bog taget udgangspunkt i spørgsmål som disse og søgt at se på, hvordan alderdom artikuleres og behandles, hvordan viden om det at ældes produceres og reproduceres (s.3), og det er en god begyndelse.

Hazan vil bare mere end det. Hazan vil reabilitere de gamle, eller de ældre, som han vælger at kalde gruppen. Hazan har det dobbelte projekt at beskrive et fænomen og hvordan det bliver konstrueret, og at kæmpe for sine ideer om, på hvilken måde man burde konstruere dette fænomen.

For eksempel påpeger Hazan, at der findes en del alternativer til termen „aged“, han nævner „the elderly“, „older persons“, „senior citizens“, „elders“ og „old age pensioners“. Alle disse termer tjener det formål at stigmatisere den ældre, mener Hazan (s.13). Det interessante i denne sammenhæng er ikke at tage stilling til, hvorvidt Hazan har ret i sit synspunkt eller ej, det interessante er, at Hazan behandler sproget som en størrelse, man kan tage moralsk stilling til. Efter at have beskrevet på hvilke måder sproget konstruerer et negativt og derfor – pr. definition – falsk billede af ældre, foreslår Hazan et nyt sprog og dermed en ny opfattelse, hvad angår ældre.

Den moralske dimension bliver bogen igennem motoren for Hazan. Han beskriver

konstruktionen af fænomenet alderdom for at kunne kritisere den herskende opfattelse af fænomenet. Det er vist denne „afsløring“, han refererer til som dekonstruktion – en definition af dekonstruktion, der ikke helt går i svang med, hvordan termen ellers synes at blive brugt. Derefter forsøger Hazan at konstruere en ny model. Det kan være meget godt med moralsk stillingtagen, men når det, som i Hazans tilfælde, betyder, at man interesserer sig mere for afsløringer og programmerklæringer end for en seriøs beskrivelse af, hvordan kategorien faktisk forstås af de mennesker, der bruger den, så hører bogen op med at være antropologisk.

Et andet problem er, at der ingen præcise angivelser er af, hvem der tales om. Det nærmeste, Hazan kommer en lokalitetsbestemmelse, er udtryk som „in hunter-gatherer societies“ (s.53) eller „in certain societies“ (s.69) eller „in our society“ (s.76) (det er lidt svært at finde ud af, hvor „our society“ er; Hazan kommer fra Tel Aviv, bogen fra Cambridge, men måske er det London, idet et dagcenter for ældre jødiske beboere fra Londons East End danner rammen om en af de eneste konkrete cases). Ligeledes forklarer Hazan, at „det agrare samfund“ tilbød sine ældre en kombination af integration og humanisering og behandlede dem med respekt og reverens. Det er ikke tilfældet i „the contemporary Western world“ (s.23f). At utale sig så kategorisk om størrelser og samfund, der ikke er defineret på nogen led, forekommer ikke lødigt. Bogen kammer sine steder over og får pamfletkarakter.

Kløvningen af feltet i to, nemlig den analyserende og den moralske side af sagen, er uden tvivl tilsigtet, men den er farlig, fordi den sociale indignation tager overhånd og bliver et mål i sig selv. Det er synd for det felt, der ikke bliver taget alvorligt.

Den antagelse, at „sociale konstruktioner“ kan laves om, netop fordi de er „sociale konstruktioner“, forekommer en kende naiv. Som om verden ikke var for alvor virkelig, fordi den kan reduceres til „en social konstruktion“. Også „sociale konstruktioner“ kan være svære at flytte og forandre. I øvrigt er der en del af de fænomener, Hazan opfatter som „sociale konstruktioner“, der kunne komme at være eksistentielle kategorier, der sikkert nok konstrueres forskelligt i forskellige samfund, men som dog indebærer en vis urokelighed – det mest nærliggende eksem-

pel er nok døden (fx s.67 og 81).

Disse stakkels ældre, som lider under det omgivende samfunds negative og derfor falske konstruktioner af dem, har ikke meget at skulle have sagt. I al fald omtaler Hazan på intet tidspunkt nogen relation mellem de billeder, der gøres af ældre, og deres egen reaktion på dem. De sidder åbenbart i hver sin gyngestol og ser undrende og resigneret til. Det er synd, når selvstændige subjekter således bliver til studieobjekter. Denne mangel på seriøsitet over for de mennesker, man studerer, repræsenterer en form for fordomsfuldhed; Hazan bliver som dem, han kritiserer, han konstruerer selv falske billeder af de ældre.

Denne mangel på seriøsitet viser sig flere steder: i Hazans behandling af sproget, siden han tror, han bare kan ændre det, i hans behandling af samfundet, siden han tror, det vil ændres, når mangler og fejl er påvist, i hans behandling af eksistentielle livsvilkår, siden han ikke taler om død og sygdom som andet end det, uvidende prakker de ældre på gennem væmmelige associationer, og i hans behandling af de ældre, siden de ikke agerer på nogen måde andet end resignerende i Hazans aktive univers. Det er som om, Hazans grundantagelse er, at man bare kan udskrive recepter på politisk korrekte udtalelser, som patienten – læs alle os andre – skal sluge, så får vi det alle sammen bedre. De ældres situation vil ændre sig, fordi talen, der omgiver dem, ændres.

Praktiske sociale konsekvenser vejer tungere end teoretiske overvejelser og resultater, dette kan hurtigt forvrænge bogen, fordi det er påstande og ikke argumenter og beskrivelser, man præsenteres for. De få gange, Hazan præsenterer os for en case, højnes det akademiske niveau betragteligt.

Det må påpeges, at denne kritiske anmeldelse er frugten af en bestemt læsning. Forstået ikke som forskning, men som idéskabende skrift om det presserende problem, at alderdom i højere og højere grad stigmatiseres, er det en god bog, en bog fuld af åbninger mod nye måder at tænke politiske og sociale problemer på. Med andre ord, læst antropologisk er Hazan alt for moralsk og postulerende, men læst som debatbog er han behageligt antropologisk og åbner diskussionen mod nye felter. Hazan sætter i sandhed problemer under debat.

Vinklen er god, at sætte spørgsmålstegn ved, hvordan alderdom opfattes. Men sigtet, at dømme sproget, samfundet, de andre, fordi

de ikke konstruerer nogle ordentlige aldersbilleder, er trættende.

Hazans styrke er hans overblik, hans svagheit er den blinde plet, der følger, når man på forhånd ved, hvad resultatet bliver.

*Kirsten Marie Raahauge
Institut for Antropologi
Københavns Universitet*

ERNEST HUNTER: *Aboriginal Health and History: Power and Prejudice in Remote Australia*. Cambridge, New York & Victoria: Cambridge University Press 1993. 318 sider. ISBN 0-521-41629-9 hardback, pris £37.50.

Hunter er uddannet klinisk psykiater, og hans projekt med denne bog er at påvise, at alkoholisme blandt aboriginier i Kimberly kun repræsenterer én del af et kompliceret netværk af problemer, som aboriginier står over for. Umiddelbart synes det at være et ret indlysende projekt, og hans forsøg på at gøre op med gamle stereotyper om, at aboriginier er socialt marginaliserede, fordi de begår for mange mord og selvmord og drikker, gambler og slår for meget på tæven, er heller ikke specielt epokegørende – man kan kun give Ernest Hunter evigt ret i, at denne adfærd ikke er årsagen til problemerne.

Umiddelbart virker bogen således ved første gennembladning temmelig traditionel. Den er opbygget med en gennemgang af et par hundrede års undertrykkelse og ydmygelse, efterfulgt af den statistiske dokumentation af problemernes omfang. Til slut præsenterer han en analyse, hvor han viser, at han har læst alle de sociologiske klassikere. Analysen fører dog ikke til noget umiddelbart brugbart – andet end at egentlige forandringer forudsætter en erkendelse og genoprettelse af de asymmetriske magtforhold – og det kan man jo kun give ham ret i!

I sin grundighed bliver hans gennemgang af australske lovgivningsmæssige og sundhedspolitiske tiltag alligevel ret spændende. Den handler nemlig nok så meget om politisk ideologi, og om hvordan kontrol over den australske urbefolkning retfærdiggøres politisk – både nationalt og internationalt – helt op i nutiden. Det kan så undre mig, at han ikke selv reflekterer noget nærmere over den vinkel – eller måske er det i virkeligheden hans strategi